

Тригуб І.П.

ст.викладач,

Національний університет харчових технологій, м.Київ

Березовська О.В.

ст.викладач,

Національний університет харчових технологій, м.Київ

**Розширення можливостей педагогічних технологій через
впровадження інноваційних педагогічних технологій**

У статті висвітлено поняття педагогічних технологій, проаналізовано шляхи впровадження інноваційних педагогічних технологій у систему вищої освіти.

Ключові слова: поняття, педагогічна технологія, інноваційні педагогічні технології, викладач, студент.

The article deals with the concept of pedagogical technology, the introduction ways of information pedagogical technology into system of higher education.

Key words: concept, pedagogical technology, information pedagogical technology, teacher, student.

В статье отображено понятие педагогических технологий, проанализированы пути внедрения инновационных педагогических технологий в систему высшего образования.

Ключевые слова: понятие, педагогическая технология, инновационные педагогические технологии, преподаватель, студент.

Постановка проблеми: дослідити процес розвитку освіти як цілісної педагогічної системи, розглянути інноваційні педагогічні технології, як складові частини об'єкта дослідження; виявити сутність педагогічних технологій; вивчити види педагогічних технологій і технологічну карту; розглянути технологію педагогічного спілкування.

Мета роботи : вивчити педагогічні технології; виявити види, складнощі, методи впровадження інноваційних технологій, а також їх специфіку.

Аналіз актуальних досліджень. Поняття «педагогічна технологія» відоме з 20-х років ХХ ст., зустрічається у працях А.Ухтомського, С. Шацького, В.Бехтерева, І.Павлова. Вже тоді воно трактувалося по-різному. В одному разі - як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку й ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію; в іншому - як уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовувати наочні посібники. У подальші роки сутність поняття досліджували Т.Ільїна, С.Шаповаленко, Л.Прессман, Д. Чернілевський, О.Філатов, І.Лернер, В.Беспалько, М.Кларін, В.Бухвалов, М.Сибірська, Б.Горячов, В.Гузєєв, А.Кушнір, В.Монахов, Г.Селєвко, М.Чошанов, В.Євдокимов, І.Прокопенко, В.Паламарчук, С.Сисоєва, О.Пехота, Т.Назарова та ін. У зарубіжній педагогічній теорії та практиці проблеми педагогічних технологій представлено в дослідженнях таких вчених як М.Кларк, Ф.Персиваль, Г.Веллінгтон, П.Мітчел, М.Вульман, С.Сполдінг, С.Ведемейер, Р.Томаста ін. Масове впровадження педагогічних технологій дослідники відносять до початку 1960-х років і пов'язують його з реформуванням спочатку американської, а потім і європейської школи. Як найбільш відомі автори сучасних педагогічних технологій за кордоном є Дж.Керолл, Б.Блум, Д.Брунер, Д.Хамблін, Г.Гейс, В.Коскарелли. Вітчизняна теорія і практика здійснення технологічних підходів до освіти відображена у наукових працях П.Я.Гальперіна, Н.Ф. Тализіної, А.Г.Рівіна, Л.Н.Ланда, Ю.К.Бабанського, П.М.Ерднієва, І.П. Раченко, Л.Я.Зоріної, В.П.Беспалько, М.В.Кларін та ін. Вважаємо за потрібне додати, оскільки це також стосується нашої теми, що інноваційні, теоретичні й практичні аспекти педагогічних технологій організації навчально-виховного процесу у ВНЗ розглядалися в дослідженнях О. Гохберг, О. Євдокимова, І. Козловської, А.Слободенюка; інноваційні технології професійної підготовки майбутніх учителів розкриті в роботах І. Богданової.

Виклад основного матеріалу. Сутність педагогічної технології у її постійному розвитку, тобто невід'ємній частині будь-якої людської діяльності. Накопичуючи досвід, удосконалюючи способи, методи дій, розширюючи свої розумові можливості, людина тим самим постійно розвивається. Цей же процес застосуємо до будь-якої людської діяльності, в тому числі і педагогічної. На різних стадіях свого розвитку суспільство висувало все більш нові стандарти, вимоги до робочої сили, що втілювалися у нових, на той час, поглядах на систему освіти. Б.Ліхачов розглядає педагогічну технологію як сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і поєднання форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу. І.Волков тлумачить її як опис системи дій учителя та учнів, які слід виконувати для оптимальної реалізації навчального процесу. Педагог-дослідник П. Москаленко вважає цей феномен послідовним рядом вказівок, діяльностей і операцій моделювання, реалізації діагностики ефективності, корекції процесу навчання або виховання. В. Беспалько визначає педагогічну технологію як проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці, як змістову техніку реалізації навчально-виховного процесу. В. Сластьонін вбачає в педагогічній технології закономірну педагогічну діяльність, яка реалізує науково-обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє більш високим ступенем ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж за використання традиційних методик навчання. За О. Козловою, педагогічна технологія є радикальним оновленням інструментальних і методологічних засобів педагогіки і методики за умови збереження наступності в розвитку педагогічної науки і шкільної практики, набором технологічних процедур, які забезпечують професійну діяльність учителя, - гарантованістю кінцевого результату. За Т.Назаровою можна зробити висновок, що педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного і управлінського процесів

освітнього закладу і об'єднує в собі зміст, форми і засоби кожного з них. Наприклад М.В. Кларін доводив, що педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічної мети. С.О. Сисоева стверджувала, що педагогічна технологія створена адекватно до потреб і можливостей особистості і суспільства і є теоретично обгрунтованою навчально-виховною системою соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективнішу реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога. Відома гуманно-особистісна технологія Ш.О. Амонашвілі, що розробив і втілює у своїй експериментальній школі гуманно-особистісну технологію. Спільним в усіх визначеннях є спрямування педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання. Своєрідним підсумком, ідеологією його педагогічної діяльності є технологія «Школа життя», викладена в його «Трактаті про початкову ступені освіти, побудованого на принципах гуманно-особистісної педагогіки». «Екологія і діалектика» Л. В. Тарасова підкреслює орієнтацію навчально-виховного процесу на реальне життя, на проблеми, які належить вирішувати людству, в першу чергу - екологічну дилему. Термін «діалектика» тут підкреслює орієнтацію школи на діалектичне, розвиваюче мислення. Р.Штейнер- автор системи шкільної освіти, що отримала назву вальдорфської. Розроблене ним філософське вчення назвали антропософією, відповідно до якої розвиток здібності до пізнання приводить людину до досконалості. Френе Селестен створив експериментальну альтернативну технологію- технологію вільної праці. Марія Монтесорі реалізувала ідеї вільного виховання та раннього

розвитку в дитячому садку і початковій школі та технологію саморозвитку, що була створена як альтернатива муштрі і догматизму в навчанні. Всі ці попередні пошуки доводять, що педагогічна технологія - це системний метод створення, застосування і визначення усього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів в їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм навчання; що педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного і управлінського процесів освітнього закладу і об'єднує в собі зміст, форми і засоби кожного з них; а також потребує спеціальної організації навчального змісту, адекватних йому форм і методів навчання. Тому в даний час у педагогічній лексикон міцно ввійшло поняття педагогічної технології. Однак, знову ж таки, у його розумінні і вживанні існують великі розбіжності. Ось деякі з них:

- Технологія - це сукупність прийомів, застосовуваних у якому-небудь справі, майстерності, мистецтві (за тлумачним словником).
- Педагогічна технологія - сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (за Б. Т. Лихачовим).
- Педагогічна технологія - це змістовна техніка реалізації навчального процесу (за В. П. Беспалько).
- Педагогічна технологія - це опис процесу досягнення планованих результатів навчання (за І. П. Волковим).
- Технологія - це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану (за В. М. Шепель).
- Технологія навчання - це складова процесуальна частина дидактичної системи (за М. Чошановим).
- Педагогічна технологія - це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для

учнів і вчителя (за В. М. Монаховим).

- Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (за М. В. Кларінім).

На нашу думку, педагогічна технологія - це суто наукове проектування і точне його відтворення на практиці, що і гарантує успіх будь-яких педагогічних дій. Оскільки педагогічний процес будується на певній системі принципів, то педагогічна технологія також може розглядатися як сукупність зовнішніх і внутрішніх дій, спрямованих на послідовне здійснення цих принципів у їх об'єктивній взаємозв'язку, де цілком проявляється особистість педагога. У цьому і полягає відмінність педагогічної технології від методики викладання. Якщо поняття «методика» висловлює процедуру використання комплексу методів і прийомів навчання та виховання та їх здійснення, то педагогічна технологія передбачає додавання до неї особистості педагога у всіх її різноманітних проявах. За суттю поняття «методика» ширше за поняття «технологія», адже воно включає разом із змістовим інструментальний аспект педагогічного процесу. У межах методики можуть співіснувати різні технології. Отже, методика є окремою теорією, а технологія - алгоритмом її втілення у практику. Педагогу недостатньо знати методику, він повинен уміти трансформувати знання і вміння, тобто володіти технологією отримання запланованого результату. Також суттєвою особливістю педагогічної технології є гарантування кінцевого результату і проектування майбутньо-го навчального процесу. Стає очевидно, що будь-яке педагогічне завдання ефективно може бути вирішене тільки за допомогою адекватної технології, що реалізується кваліфікованим педагогом-професіоналом, а методика обумовлюється окремою дидактикою, яка враховує своєрідність змісту освіти і засобів її засвоєння. Зазначимо, що існує загальноприйняте уявлення про технологію як

конструювання навчального процесу за певною схемою, яка відображає ознаки, притаманні й традиційній організації навчального процесу: впорядкованість процесу навчання, мети і оцінювання результатів.

Можна виділити найбільш істотні ознаки педагогічних технологій:

- педагогічна технологія функціонує як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання, і як система способів і принципів, які застосовують у навчанні, і як реальний процес навчання;
- це конструкція, стратегія чи алгоритм дій педагога, або організація педагогічної діяльності;
- технологія розробляється під конкретний педагогічний задум, в основі її лежить певна методологічна, філософська позиція автора.
- технологічний ланцюжок педагогічних дій, операцій, комунікацій вибудовується строго у відповідності з цільовими установками, що мають форму конкретного очікуваного результату;
- технологія передбачає взаємопов'язану діяльність викладача та студентів на договірній основі з урахуванням принципів індивідуалізації і диференціації, оптимальної реалізації людських і технічних можливостей і діалогічного спілкування;
- елементи педагогічної технології повинні бути, з одного боку, відтворювані будь-яким викладачем, а з іншого - гарантувати досягнення планованих результатів (державного стандарту) усіма студентами;
- органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, які містять критерії, показники та інструментарій вимірювання результатів діяльності.

В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях:

- загальнопедагогічний рівень функціонування педагогічної технології;

- предметно-методичний рівень функціонування педагогічної технології (застосування педагогічної технології як окремої методики;
- локальний (модульний) рівень функціонування педагогічної технології (технологія окремих частин навчально-виховного процесу, розв'язання окремих дидактичних і виховних завдань).

Сьогодні ми спостерігаємо велику кількість позитивних факторів для створення нових технологій. Як правило, такі тенденції є наслідком незадоволення результатами навчання й виховання, а також неефективністю педагогічної діяльності як професійного експромту. Потреба в розробленні технологічних конструкцій виникла у зв'язку з ідеєю управління педагогічним процесом. Реалізація її стала можливою на основі системного підходу до цього питання, що дає змогу порівняти різноманітні педагогічні вміння, які у своїй сукупності гарантують позитивний результат і відкривають нові можливості для вдосконалення і розвитку як методики викладання, так і для ефективного розвивального впливу педагогічних технологій. Але в жодному разі не забуваємо, що залишаються важливими теоретичні і практичні проблеми щодо співвіднесення дидактичних систем і технології навчання, які можна вирішити такими шляхами як:

1. технологічна організації педагогічного процесу (спрямована на ефективність навчання, розроблення критеріїв засвоєння, формування і підсумування оцінювання, подання інформації та етапів її засвоєння, конкретизацію навчальних цілей, корекцію зворотного зв'язку, повне засвоєння знань, умінь і навичок).
2. гуманістичний напрям організації педагогічного процесу (формування і розвиток критичного, творчого мислення).

Беручи до уваги ці вище згадані теоретичні засади, можемо сказати, що процес становлення нової педагогічної технології буде вимагати таких етапів становлення її на практиці:

- виникнення суспільної потреби;
- фундаментальні дослідження в галузі психології;
- прикладні психолого-педагогічні дослідження;
- розроблення нових технологій;
- відображення новостворених технологій у навчально-програмній та навчально-методичній документації.

Звичайно, що така ситуація зумовила також необхідність розвитку системи освіти. Одним із засобів такого розвитку є інноваційні технології - тобто це принципово нові способи, методи взаємодії викладачів та студентів, що забезпечують ефективне досягнення результату педагогічної діяльності.

Останнім часом увійшов у вжиток термін «інноваційна педагогічна технологія». Це і цілеспрямоване систематичне та послідовне впровадження в практику прийомів, способів педагогічних дій і засобів, які охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до одержання очікуваних результатів; і комплексний, інтегрований процес, що охоплює суб'єктів, ідеї, способи організації інноваційної діяльності і забезпечує результативність нововведення. За іншими підходами до інновацій зараховують не просто створення нових засобів, а й сутнісні зміни, які виявляються в новому способі діяльності, стилі мислення. У цьому контексті вважають інноваційними підходи, що перетворюють характер навчання щодо його цільової орієнтації, взаємодії педагога і учнів, їх позиції в навчальному процесі.

Тому доречно буде звернутися до класифікації педагогічних технологій як до складного та багатогранного чинника педагогічної діяльності.

Найдосконалішою серед багатьох ми вважаємо ту класифікацію, в якій педагогічні технології згруповані за різноманітними системними та інструментально значущими ознаками. Вважаємо необхідним зупинитися на класифікації за типом організації та управління пізнавальною діяльністю, оскільки ця класифікація має найбільше шляхів і можливостей

для вирішення проблем ефективності розвивального впливу педагогічних технологій. Отже:

- структурно - логічні технології навчання (поетапне формулювання дидактичних завдань, вибору способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів);
- інтеграційні технології (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію знань і вмінь з різних предметів, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання);
- ігрові технології (ігрова форма взаємодії педагога та його учнів, яка сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету). В освітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування та ін.;
- комп'ютерні технології (реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії «вчитель - комп'ютер - учень» за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних, контролюючих та інших навчальних програм);
- діалогові технології (пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на рівні «суб'єкт-суб'єкт», тобто «учень-учитель», «учитель – автор», «учень – автор»);
- тренінгові технології (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових завдань у процесі навчання - тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, розв'язання управлінських задач).

До того ж, педагоги-практики розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети різнорівневого і різнопрофільного навчання. Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії або концепції. Багато педагогічних

технологій мають у своїй основі такі концепції засвоєння соціального досвіду, що дозволяє ще одним шляхом вирішити проблеми ефективності розвивального впливу педагогічних технологій. Це є:

- 1) асоціативно-рефлекторне навчання, у межах якого розроблена теорія формування понять;
- 2) теорія поетапного формування розумових дій, згідно з якою розумовий розвиток (як і засвоєння знань, умінь, навичок) відбувається поетапно, спрямовуючись від «матеріальної» (зовнішньої) діяльності у внутрішній розумовий план;
- 3) сугестопедична концепція навчання, яка обґрунтовує комплексне використання у навчальних цілях вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання), що сприяє надзапам'ятовуванню;
- 4) теорія нейролінгвістичного програмування (НЛП), що розглядає процес навчання як рух інформації через нервову систему людини;
- 5) теорії змістового узагальнення, в основу яких покладено гіпотезу про провідну роль теоретичного знання у формуванні інтелекту дитини.

На основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології. Так, теорія проблемного навчання покладена в основу технологій, що розвивають творчі здібності, пізнавальну активність, інтерес, самостійність особистості. Водночас побудова на одній теорії, концепції кількох технологій навчання не є свідченням їх ідентичності. Вони завжди будуть відрізнятися за кількісними і якісними параметрами. У зв'язку з цим важливо мати цілісну систему засобів опису педагогічних технологій, враховуючи, що кожна з них містить концептуальний, змістовий та процесуальний аспекти. Крім цього, нагадаємо ще раз, що педагогу недостатньо знати методикку і технологію, він повинен уміти трансформувати знання і вміння, тобто володіти умінням отримання запланованого результату, що можливо при опорі на об'єктивні стійкі зв'язки сторін педагогічного процесу.

Висновок. Таким чином, відповідно до цілісного підходу при розробці та реалізації проекту педагогічного процесу як системи, необхідно прагнути до забезпечення органічної єдності всіх його компонентів, маючи на увазі, що зміни в одному з них автоматично викликають зміни інших. Нагадаємо, що склад технології - не сукупність методів, а прописані кроки діяльності педагога на його учнів, що призводять до потрібного результату, що можливо при опорі на об'єктивні стійкі зв'язки сторін педагогічного процесу. Щоб зробити можливим перенесення досвіду, кроки діяльності педагога і учня повинні бути прописані не тільки конкретно-предметно, а й абстраговано, в узагальненому вигляді. Перехід до інформаційного суспільства кардинально змінює положення системи освіти, її статус. Саме така ситуація дає нам можливість до самореалізації та вдосконалення ефективності педагогічних технологій. Тому освіта стає не лише інструментом взаємопроникнення знань і технологій в глобальному масштабі. Сучасному суспільству необхідна масова якісна освіта, спроможна забезпечити зростаючі потреби споживача та виробника матеріальних і духовних благ.

Список літератури:

1. Котова І. Б., Шиянов Є. М. Педагогічна взаємодія. - Ростов-на-Дону: Фенікс, 2005.
2. Степанов Р.І. Технологічний підхід до гуманізації освіти. // Наука і освіта. - 2003. - № 3.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Історія. Проблеми. - К.: Либідь, 1998.
4. Буркова Л. Технології в освіті. // Рідна школа. - лютий. 2001.-С.18-19.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. К.: 2003, - 271с.
6. Дроздова І.П. Методика викладання, педагогіка та психологія вищої освіти (навчальний посібник). Х.: 2008, - 140с.

АВТОРСЬКА ДОВІДКА:

Тригуб І.П.

ст.викладач, кафедра ділової іноземної мови та міжнародної комунікації,
Національний університет харчових технологій, м.Київ.

Конт.тел.: -050-980-54-90

E-mail: t.innysya@mail.ru

Березовська О.В.

ст.викладач, кафедра ділової іноземної мови та міжнародної комунікації,
Національний університет харчових технологій, м.Київ.